Бр. 1. У Новом Саду, у четвртак 2. (15.) јануара 1914. Година XLVIII.

„Застава излази сваки дан двапута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску, кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље, за један месец 2 круне и 70 потура, а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 4 пот.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући Јована Чавића, у главној улици број 6. (први кат).

Поједини вечерњи бројеви стају 4 пот.

Лист српске народне радикалне странке (Вечерњи лист) Издање „Рада“ деон. друштво у Руми.

Инв. бр. 82551

Самостална странка и срп. народно-црквен. автономија.

Бан Шкерлец развио је свој програм, који садржи оно исто, што је било и у краљевском рескрипту, којим је отворен хрватско-славонски сабор. Ново је у програмном говору бана Шкерлеца оно, што је изјавио о уређењу српске народне црквене автономије. Његова изјава у том питању гласи од речи до речи овако:

„И питање грчко-источне српско-црквене автономије чека да буде приведено своме решењу. Какогод жалим, да су у том погледу завладали абнормални одношаји, то ћу са своје стране све учинити, да се ово питање у интересу народно-црквене автономије што пре реши“.

То је све, што је смео да каже бан Шкерлец Он жали, што су у автономији наступиле нередовне прилике и обећава, да ће учинити све, да се оно што пре реши, али ниједном речју није признао, да је комесаријатом повређен и закон од 14. маја 1887. Није споменуо ни то, да ће се у автономији успоставити законито стање, какво је било пре укидања автономних уредаба. Он само обећава, да ће се то питање што пре решити, али не каже како и на који начин.

„Србобран“ налази, да је бан Шкеркец обећао повољно решење питања српске народне црквене автономије. Тим поводом нарочито је „Србобран“ нагласио, да је српска самостална странка, у опреци са радикалном странком, стално држала застарелим схвећање, да се може у садашњим приликама водити нека самостална народноцрквена политика, јер повољан или неповољан развитак нашег автономног живота стоји до тога, колики политички утецај има српски народ у држави и зато је радила на томе да се у првом реду води борба ради тога утецаја. То важи нарочито сада, када је тежиште наше борбе бачено у Хрватску и када је Хрватска ушла у средиште политичког интереса монархије. Автономни комесаријат дошао је у вези са политичким комесаријатом у Хрватској, а укидање автономног комесаријата наговештава се у вези са укидањем комесаријата у Хрватској. Иако самостална странка не даје првенства питању автономном, јер оно обухваћа само један део богатог важним питањима народног живота, она зањ више ради но они, који о њему много говоре. И зато има разлога да тврди, да ће га једино она моћи коначно решити и оправдати, и у том погледу, неограничено поверење, које јој је дао по пети пут у седам година српски народ.

Забележили смо, да се не би заборавило, јер смо се већ више пута уверили, да се „Србобран“ одриче својих ранијих изјава. Самостална странка ради дакле сама, без договора са осталим странкама, на уређењу српске народне црквене автономије. Али „Србобран“ не казује, на који начин мисли самостална странка да реши то питање. О томе мудро ћуте и они, баш као и бан Шкерлец. Валда чекају, да Тиса дође у Загреб и да им каже, како мисли да реши то питање, па онда тек да преговоре и они. Причекаћемо, да видимо, шта ће урадити самосталци, али одбијамо од радикалне странке подвалу, као да је она водила и мисли да води неку самосталну-народно-црквену политику. Ми смо увек водили политичку борбу, а у оквиру те борбе уједно и борбу за народноцрквену автономију, јер смо и автономно питање сматрали врло важним, нарочито због наше просвете. „Србобран“ мисли, да је пронашао нешто ново, када тврди, да развитак народне црквене автономије зависи од политичког утецаја српског народа у држави. Српска политичка борба за 220 година сведочи, да је српски народ увек тако схваћао своју борбу — и да нису самосталци пронашли нов барут! Али самосталци су са калуђерима имали посебне споразуме и ишли су им у многом чему на руку. Није искључено, да ће то и сада учинити. Зато српски народ мора бити на опрезу и спремити се на борбу, која ће бити од великог замашаја. На самосталну странку се српски народ не може ослонити, јер и њен пакт са Тисом сведочи, да она попушта, кад треба да спасе свој политички положај и пештанске стипендије!

Тиса и Румуни.

Јуче је гроф Апоњи поднео у угарском сабору интерпелацију гледе преговора са Румунима. Апоњи не очекује, да ће Румуни напустити своју народносну политику, а мађарско национално питање може се решити само тако, ако код немађарских народа буде јачи осећај према мађарској државној идеји него према своме племену. Он жели, да државна управа буде праведна према народностима и допомаже њихов просветни и привредни развитак, да би се Немађари добро осећали као угарски грађани. Тиса је својим преговорима са румунском народном странком подигао углед њеним вођама, а баш то није смео учинити.

Тиса је одмах одговорио Апоњију. Изјавио је пре свега, да ће ускоро моћи сабору дати обавештења о својим преговорима са румунском народном странком. Он је увек жалио, што је тако ваљан [illegible] што су угарски [illegible] тежње, које нису у складу са интересима угарске државе. По његовом мишљењу румунски су интереси не само свезани са положајем Аустроугарске као велике силе, него и са дуализмом Он не налази, да је опасно, ако Румуни на пољу судства и управе добију какве уступке, а главно је, да се између Мађара и Румуна склопи мир и успостави међусобно поверење. То је сврха преговорима, које је он повео са Румунима. Тиса не мисли да чини уступке, који би угрозили јединство и мађарско обележје угарске државе, али стоји на становишту потпуне равноправности. Зато ће на пољу просвете и привреде помагати Румуне, али очекује, да ће Румуни изоставити из свога програма све што би дало повода за неповерење. Румуни ће добити мање уступке на пољу судства и управе.

Апоњи напада Тису, што народносно питање решава преговорима са појединим народностима. Тиса хоће тиме да осигура већину својој странци, али неће моћи да успостави мир између Мађара и Румуна. Тиса признаје народностима права да могу имати своје страначке организације а нада се, да ће његов споразум са Румунима добро утицати на развој Угарске и онда, када он више не буде министар председник.

Ова Тисина изјава сведочи, да су се Румуни већ погодили с Тисом и да ће добити извесне уступке на пољу судства, управе, привреде и просвете, али ће румунски посланици морати да ступе у владину странку и одрећи се захтева за опште, једнако и тајно бирачко право. Тиса је склопио споразум с Румунима, јер је то захтевао интерес спољне политике и важиће дотле, док Румунија буде у дослуху са тројним савезом. Нема сумње, да ће овај споразум имати утецаја и на спољну политику Аустроугарске. Гроф Чернин примио се да буде посланик у Букурешту само под тим условом, ако Тиса склопи споразум са угарским Румунима. Тиса је то учинио, а морао је учинити, јер је Беч то заповедио. Хоће ли Румунија после тога променити своју политику према Србији и Словенству, видећемо, а то је крајња сврха Тисиног споразума са Румунима.

Други пут ћемо рећи коју више.

Борба између Тисине владе и мађарске опозиције.

Јуче и прекјуче дошло је између Тисе и опозиције до оштрог окршаја, који се свршио тиме, да су посланици Јулије Јуст и Ловаси искључени са 15 а посланик Злински са 45 седница и [illegible] на губитак посла- [illegible] за то време. председник увео саборску стражу, да избаци поменуте посланике, али они су се сами добровољно удалили. Повод сукобу била је једна изјава посланика Важоњија, који је рекао, да је Фехерваријева влада исплатила дугове Тисине странке провизијом, коју је добила од Заложне Банке давши јој довволу, да издаје срећке, а Тису је напао због тога, што није извидео, који су посланици добили 775.000 круна за своје посредовање у стварн коцкарнице на Маргитином Острву. Тиса је тада добацио Важоњију неколико увредљивих речи. Јуст је захтевао од председника, да Тису опомене на ред, али он није хтео да учини. Јуст и другови су протестовали, а председник их је [illegible] га опоменуо на ред и напослетку предложио за искључење. Јуче је тек председник споменуо Тису због оних увреда, а он се после тога извинио. Међутим су Јуст и другови већ били искључени.

У Пешти је прави лом. Против социјалиста употребљена је сила, кад су хтели да приреде демонстрацију. Социјалистички лист „Непсава“ је заплењен због чланка, у коме је донео извештај о полицајном насиљу.

У сабору тече расправа о законском предлогу за уређење штампарских прилика. Тиса пак напада Јуста преко својих листова, да је преговарао са румунским прваком Владом и са Јашом Томићем. Јуст се брани, да он никада није преговарао са народностима. Нема сумње, Тиса вешто маневрира и гура мађарску опозицију у осамљеност. Она му пак својим непромишљеним држањем иде на руку, јер својим изјавама она признаје, да мађарски политичари греше, кад преговарају са народностима. По нашем мишљењу мађарска опозиција ужасно греши, што и сама не поведе преговоре са народностима, и док се год она не измири са немађарским народностима, биће слаба у борби против Беча.

Народно поучно и забавно село у Новоме Саду.

У недељу, 5. (18.) јануара о. г., приредиће се народно поучно и забавно село у Новоме Саду, у великој дворници Ковачевог хотела. Почетак у 3 сата после подне. На селу ће предавати професор Светислав Баница о великом песнику владици Раду. О тим у вези читаће се неки одломци из „Горског Вијенца“. Певаће српско ратарско црквено певачко друштво.

Умољава се пошт. грађанство, да посети ово село у што већем броју.

Пашовање Петри[illegible]

Повратом уставног с[illegible] и Славонији изда[illegible]

бан наредбу, ко[illegible] се у Хрватској и Славонији стављају изван крепости све наредбе, које су издане по кр. поверенику. И ако је стављање изван крепости тих комесарских наредаба објављено путем званичних „Народних Новина“, па су и надлежне управне области свакако и другим путем обавештене о укидању тих повереничких наредаба, митровачки предстојник Петрик паша, прозван још и Брка, не верма то докинуће комесарских наредаба. Он под бр. 17016/1913. од 23 децембра 1913. год. издаје казнену одредбу, којом на пријаву општинског поглаварства у Лаћарку од 29. децембра 1913. бр. 4735/1913. казни једног учитеља у Лаћарку, што је имао револвер и из нужде пуцао једне ноћи из њега, ради прекршаја 1. наредбе кр. повереника од 11. јуна 1912. год бр. 2675/Пр. са 50 круна глобе односно 5 дана затвора. Куриозум је и у овоме: Петрик паша издаје казнену одредбу 23. децембра 1913., а пријава општинског поглаварства је од 29 децембра 1913. Ово је горе него у Арнаутлуку! Петрик паша осуђује учитеља шест дана пре но што је пријава стигла, а што је још карактеристичније осуђује тог учитеља и без икакве истраге и без икаквог преслушања. То је [illegible]дар заиста само један [illegible] је на жалост предстој[illegible]! Напомињемо [illegible], да тај учитељ није опозиционалац. Њега Петрик силно мрзи, јер га је пред котарским предстојником оклеветао општински бележник лаћарачки.

Јавна предавања Андре Гавриловића.

Професор Андра Гавриловић приредиће *сутра* у вече у Новоме Саду јавно предавање о боравку великог песника, владике Рада, у Бечу 1837. године. Он је у бечкој архиви нашао нове, досад необјављене документе, па ће их објавити у своме предавању. Ово предавање биће у *свечаној дворници* новосадске српске велике гимназије, а почетак је у $8^1/_2$ часова у вече. Улазница од особе 1 круна. Ђаци плаћају 20 потура. — У *суботу* ће професор А. Гавриловић приредити јавно предавање у Карловцима. Говориће о борби између митрополита Стратимировића против Вука Караџића и Копитара, на основу необјављених докумената. Предавање ће бити у просторијама Српске Читаонице у Карловцима.

Бројно кретање Срба у Новоме Саду.

У 1913. години било је овако бројно кретање српског живља у Новоме Саду: 1. *Саборна црква*: рођено 13 (9 м. и 4 ж.), од којих 1 ванбрачно, умрло 19 (7 м. и 12 ж) Венчало се 6 пари. У православну веру прешла једна особа. 2. *Успенска парохија*: рођено 53 (25 м., 28 ж), умрло 42 (20 м. и 22 ж.), у православну веру прешла 1 особа. Венчало се 6 пари. 3. *Алмашка парохија*: рођено 124 (67 м. и 57 ж.), умрло 96 (50 м. и 46 ж.) венчало се 28 пари. 4. *Николајевска парохија*: рођено 76 (38 м и 38 ж.), двоје мртво рођено а 6 матера је римокатоличке вере, умрло 106 (72 мушка и 34 женске); у број умрлих уврштено је 57 особа, које су умрле у болници; венчало се 15 пари (1 мешовити брак, девојка је била римокатоличке вере); у православље прешла 1 девојка римокатоличке вере. 5. *Чепејска парохија* (салаши): рођено 101 (40 м. и 61 ж.), ванбрачно 5 (2 [illegible] ж.) близанци 4 (2 м. и 2 ж.), [illegible] (35 м. и 30 ж.), венчала се [illegible] У Новоме Саду рођено је 367 (179 м. и 188 ж.), умрло 328 (184 м. и 144 ж.), према томе више је рођено него умрло за 39 душа Када се одбије број болничких мртваца, онда би прираст био око 90 душа. Венчало се 79 пари.

Крсно име ратарско-занатлијске читаонице у Новом Саду.

Јуче је српска ратарско занатлијска читаоница у Новоме Саду прославила своје крсно име. У 2 сата после подне пререзан је свечарски колач. Кум је био Јован Мијатовић Рашан. После тога је пало више здравица, здравили су: председник Ђока Продановић Палић, управитељ Јован Узелац, Јаша Томић, Стеван Дотлић и Лука Малетић. У вече је била забава у гостионици код Три Круне. Говорио је Јаша Томић о срећи и несрећи у животу. Говорник је пажљиво саслушан и бурно поздрављен. Српско ратарско црквено певачко друштво под управом свог коровође Цвете Михајловића отпевало је две песме на опште задовољство. Свирачки збор Кола Занатлијске Омладине врло је лепо свирао. Гђица Загорка Дејановић врло је лепо декламовала и Славко Ђорђевић је врло лено приказао једну шалу. При крају су глумци Милош Зотовић и супруга му Босиљка и Милорад Димитријевић приказали три шале и изазвали бурно признање публике Они су то и заслужили, јер им је приказ био врло добар. Дознајемо, да ће они приредити у Новоме Саду једну или две представе. После тога настала је игранка, која је текла у најбољем расположењу. Посета је била врло добра.

Читуља.

У Панчеву је умр'о Никола М. Косанић, штампар и власник „Грађанина“ у 54. години живота свог. Сахрањен је уз многобројно учешће грађанства. Лака му била земља и вјечнаја памјат!

Са житне пијаце у Б-пешти.

У трговини са готовом робом биле су ове цене: пшеница потиска К 22·55 до 23·15, банатска К 22·35-23·05, бачка К 22·35—23·05; раж К 16·90—17·10, јечам за пићу К 13·85 до 14·40, за пециво К 13·40 до 13·75, зоб круна 14·60 до 16·20, кукуруз круна 12·70 12·90, проја круна —·— до —·—. У трговини на рок прављени су ови закључци: пшеница за април К 23·—, за мај К 23·04, за октобар К 21·38; раж за април К 17·64, за октобар К 16·92; зоб за април К 15·34, зоб за октобар К 15·28; кукуруз за мај К 13·20, за јули К 13·54; репица за август К 20·80, луцерна К 120—170, детелина ситна К 130—150, средња К 140 - 160, крупна К 150—180.

Брзојави „Застави“.

Стигли 2. јануара.

Борба Пољака у Пруској.

Берлин. У пруском сабору изјавио Пољак Корифанти, да противпољачка политика стаје пруску државу милијарде, али се није ништа постигло. Пољаци су издржали у борби и неће подлећи.

Питање јегејских острва.

Лондон. Силе тројног савеза прихватиле су Грејев предлог, да острва Имброс и Тенедос припадну Грчкој под условом, да Грчка повуче војску из оног дела Епира, који је припао Албанији.

Српска влада и војнички [illegible]кругови.

Београд. [illegible] официр неће д[illegible] војног министра, ако се снизи предрачун за војску, влада ће предложити краљу, да министра војног именује из грађанског реда.

Против Божановића.

Београд. „Самоуправа“ најоштрије напада војног министра Божановића због тога, што је предложио краљу да помилује мајора Вемића, који је убио једног војника само зато, што је у српско турском рату пуцао и после Вемићеве наредбе, да се обустави пуцање. Вемић је био заверник 1903. године. Божановић је предложио без владиног знања, да се Вемићу опрости казна, а био је осуђен на 10 месеци затвора. Зато „Самоуправа“ изјављује, да Божановић не може остати и даље војни министар.

Само Криштофи је крив.

Будимпешта. Општа Прометна Банка дала изјаву, да је у ствари коцкарнице на Маргитином Острву посредовао само Криштофи и да је само он добио провизију.

Вулканска катастрофа у Јапану.

Нагасаки. Варош Кагошиму покрио вулкански пепео слојем од 15 стопа. Острво Сакурашима у пламену. У Кагошими нико није остао у животу.

Токијо. Из Кумамота јављају, да је вулкан поново почео да избацује. Земљотрес жесток као и пре.

Атентат против Шериф-паше.

Париз. Још није утврђено, ко је извршио атентат против Шериф-паше.

Огорчење у Бугарској.

Софија. У целој земљи је грдно огорчење због тога, што је влада распустила народно собрање. Огорчење је уперено против краља Фердинанда, јер њега криве због садашњих несрећних прилика, у којима се налази Бугарска.

Штрајк у Капштату.

Капштат. Због штрајка проглашено опсадно стање.

Катастрофа на мору.

Њујорк. Код Бријариланда насео енглески брод „Кобекит“. Брод је потонуо. Удавило се 150 особа.

Угарски сабор.

Будимпешта. Посланик Ајтнер искључен са 15 а Хорват и Чуха са 5 седница. Ајтнер није хтео да се удаљи. Председник је тада суспендовао седницу и позвао стражу. Тада се Ајтнер удаљио. Хорват и Чуха нису били присутни. Ајтнер ће бити поново кажњен због непослушности. Опозиција протестује.

Опструкција у Бечу.

Беч. Седница прорачунског одбора траје од прекјуче и још није завршена. Чеси опструирају.

Штрајк у Јоханесбургу.

Јоханесбург. Радничког вођу Бена опколила полиција у рударској кући. Он и другови имају доста хране и воде, па се добро осећају.

Одговорни уредник:
[illegible]А КЛИЦИН.

Новак Саду.

ГОТОВЕ СУ

српске светитељске карте дописнице: **Божић, св. Василије, св. Јован** итд. Слике су снимане са оригинала највећих српских уметника: Уроша Предића и Паје Јовановића. Дивна израда. Добити се може у свакој количини Препродавцима у црној боји 100 ком. К 2·80, у боји 100 ком. К 5 само у књижарници **МИЛАНА ИВКОВИЋА** Нови Сад (Ujvidék). 1870 6—10

ВЕЛИКА ПЕЦАРА

сопствене печене шљивовице и комовице ракије

ЂОКЕ ГЕРГЕЧА У ВРШЦУ

стаља до повољног знања свима **гостионичарима и потрошиоцима**, да имаде на своме великом стоваришту најбоље каквоће чисте комовоце као и шљивовице ракије по следећим ценама: **Комовица** по 40, 46, 48, 52, 56, 60, 68 и 84 пот. литра, као и препечена по К 1·—, 1·20, 1·40 и 1·60. **Шљивовица** по 52, 56, 60, 65 и 70 пот. литра, као и препечена по К 1·20 и 1·40 литра Исто тако и **изврсног шилера и белог вина** из сопствених винограда по 34, 36 и 38 пот. по литри. — Ракију шаљем од 25 литара, а вино од 50 литара но више, у мојим бурадима, која се имају у току 4 недеље у добром стању плаћена натраг вратити. 649 4-4

КУПУЈТЕ САМО

Чика-Јовин и Ориент крем

Пошто је доказано, да су *најбољи за обуку*. Одличан ђ[illegible] мекоћу кожи дају. Поручбине [illegible]шујемо тачно и брзо. Поштом [illegible]шиљемо 5 кг. то је 8 туцади б[illegible] за К 10·50 франко поузећем.

Споштовањем

Прва новосадска творница крем

МИЛОШЕВИЋ и ДР.

Нови Сад, Кисачка ул. бр. 37.

1382 8—10

ЧУДО ОД

БУКВАРА!

Баш сада је изишло из ш[illegible]пе пето издање овога Бук[illegible] у 20.000 примерака. Из н[illegible] научи и најстарији човек [illegible] чита и пише за 12 дана. Ко [illegible] пошаље унапред поштанско[illegible] путницом 70 потура (фил[illegible] тај одмах добија Буквар са [illegible]ћеном поштарином. 1344 13

Homokszil-Temes Угарска.

Љубомир Јовановић

школски управитељ и учите[illegible]

ПОТРОШАЧИМА ПИВА!

Препоручујемо јевтино и [illegible]лично пиво, од ванкартелира[illegible] пивара **МЕРКУР** Торонтал-А[illegible]

У исти мах *тражимо аге*[illegible] у свим местима *за скупља*[illegible] *чланова* за Добротворну [illegible] другу, које примамо до 75 [illegible]дина старости. 1984 2

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУ

у Торонтал-Арачу.

За своју КОЛАРСКУ РАДИ[illegible]

потребујем једног мом[illegible] и 1 дечка за шегрт[illegible]

Георг Хауман

колар

1973 2-3 Szilberek (Bácsk[illegible])